

ارزیابی مجله رشد دانش آموز از نگاه کارشناسان، معلمان و دانش آموزان

نوشته

نیره شاه‌محمدی *

چکیده

هدف پژوهش، ارزیابی مجله رشد دانش آموز از نگاه کارشناسان، معلمان و دانش آموزان بود. این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی و جامعه آماری آن، شامل سه گروه کارشناسان آموزشی و مجلات رشد، معلمان و دانش آموزان پایه ششم ابتدایی بود. از جامعه مورد نظر، ۲۵ کارشناس، ۳۸ معلم و ۸۸۰ دانش آموز پایه ششم، با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای از ۶ استان اصفهان، آذربایجان شرقی، خراسان رضوی، خوزستان، مازندران و تهران انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها، سه فرم مصاحبه نیمه‌ساختاریافته برای دانش آموزان، معلمان و کارشناسان طراحی شد. پایایی ابزار سنجش، با انجام پیش‌آزمون و محاسبه ضریب توافق کاپای کوهن ۰/۷ به دست آمد. برای تحلیل اطلاعات به دست آمده از آزمون تک‌متغیری و آزمون Z استفاده شد. نتایج نشان داد ۷۰ درصد دانش آموزان مورد بررسی معتقد بودند که مطالب مجله رشد دانش آموز، بر میزان اطلاعات و یادگیریشان تأثیر داشته است. از میان کارشناسان آموزشی ۲۱/۸۴ درصد بیان کردند که محتوای مجله به نحوی انگیزه‌یادگیری و مطالعه را در دانش آموزان تقویت می‌کند. دوسوم کارشناسان مجله رشد دانش آموز را از جهت تناسب با نیازهای دانش آموزان پایه ششم و تأمین نیازهای علمی، مهارت‌های زندگی و ایجاد انگیزه‌یادگیری مناسب می‌دانند. دانش آموزان، معلمان و کارشناسان محتوای مجله را متناسب با نیازهای دانش آموزان و در جهت تأمین نیازهای آنها می‌دانند.

کلیدواژه: دانش آموزان پایه ششم، مجله رشد دانش آموز، کتاب درسی، موضوعات درسی.

مقدمه

صنعت چاپ جایگاه ویژه‌ای را در تاریخ تحولات آموزشی به خود اختصاص داده است. این صنعت راه را برای آموزش و پرورش جهانی هموار ساخت و منجر به حضور انواع کتاب‌های درسی، مواد آموزشی برنامه‌ریزی‌شده، روزنامه و مجله، به عنوان اقلام نوشتاری و رسانه‌های آموزشی شد. که امروزه در کنار یکدیگر، فرایند یادگیری را آسان‌تر و مؤثرتر می‌سازند. در بین انواع رسانه‌های آموزشی، روزنامه‌ها و مجله‌ها، به سبب عرضه اطلاعات مفید و روزآمد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، مذهبی و علمی، می‌توانند خدمات آموزشی ارزنده‌ای را به مخاطبان خود ارائه دهند و به شیوه‌های متفاوتی به یادگیری مطالب درسی مانند: مطالعه و تجزیه و تحلیل حوادث و مسائل روز، محلی، ملی و بین‌المللی جهت توسعه بینش و آگاهی، تمرین در جهت بهبود مهارت‌های خواندن و بهبود کیفیت آموزش کمک کنند. (ذوفن، ۱۳۹۵)

نشریه‌ها و مجله‌ها دارای کارکردهای متفاوتی از جمله کارکرد اطلاعاتی، ایدئولوژیک، تفریحی، اجتماعی - فرهنگی، تجاری و آموزشی هستند. از این میان رویکرد غالب نشریه‌های آموزشی، پیگیری وظایف و نقش‌های آموزشی است و آنها، نقش مکمل و تقویت‌کننده برنامه آموزش رسمی را ایفا می‌کنند. این دسته از نشریه‌ها در قالب‌های متنوع و به شکلی جذاب و شاد، همراه با سرگرمی و تفریح به تکمیل و تقویت برنامه‌های آموزشی می‌پردازند (Bufkingham, Sceanon, 2005). همچنین ارتقای دانش عمومی و ارائه اطلاعات و آگاهی‌های مورد نیاز مخاطبان، یکی از اهداف مجله‌ها و نشریه‌های آموزشی است. آنها تلاش می‌کنند با جلب مشارکت گروه‌های مختلفی از مخاطبان خود، در تولید مقاله و مطالب، ضمن افزایش ارتباطات و روابط فکری و فرهنگی این گروه‌ها، به تبادل تجربه‌ها، مهارت‌ها، تعامل افکار و اندیشه‌ها در حوزه مسائل آموزشی و تربیتی کمک کنند. (مظاهری، ۱۳۹۲)

در بین مجله‌ها و روزنامه‌های متعددی که در سطح کشور منتشر می‌شود، رشد نام مشترک سی عنوان مجله‌ای است که در دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، وابسته به وزارت آموزش و پرورش منتشر می‌شود. این مجله‌های آموزشی تربیتی می‌کوشند با تأکید بر تحول بنیادین در آموزش و پرورش، با رویکرد فرهنگی تربیتی، توسعه عدالت آموزشی، ارتقا جایگاه علمی - تربیتی توسعه مشارکت همه‌جانبه، بهینه‌سازی منابع انسانی آموزش و پرورش و با رعایت اصول خدشه‌ناپذیر درستی، دقت، روشنی، روزآمدی و جذابیت، برای بهبود وضعیت آموزش و پرورش نقش ایفا کنند و متناسب با تحولات علمی، پژوهشی و فناوری، و با تکیه بر هویت ملی و ارزش‌های فرهنگی و اسلامی، زمینه‌های لازم را برای تحقق اهداف عالی آموزش و پرورش فراهم سازند. (ندیری، ۱۳۹۰)

نشریه‌های آموزشی رشد با توجه به چارچوب‌های کلی حاکم بر رسانه‌های آموزشی، استانداردهای علمی مطبوعات و نیازها، علایق و نگرش‌های مخاطبان، اهدافی چون: تکمیل و تقویت برنامه‌های

آموزشی و پرورشی، ارتقای دانش عمومی و مهارت‌های زندگی، تقویت همبستگی اجتماعی و هویت دینی و ملی، رشد استعداد، ابتکار، خلاقیت علمی و ذوق و سلیقه فرهنگی، تفریح و سرگرمی، ایجاد نشاط و تقویت احساس امید و کمک به تبادل تجارب و تقویت ارتباطات فکری و فرهنگی را دنبال می‌کنند. (بیات، ۱۳۸۲)

این مجله‌ها متعهد به اهداف و برنامه‌های درسی و آموزشی هستند، بنابراین نیازها و هدف‌های سازمانی آموزش و پرورش را در اولویت قرار می‌دهند، و از آنجا که مخاطب آنها دانش‌آموزان و معلمان‌اند، ناگزیر از توجه به علایق و نیازهای مخاطبان خود نیز هستند؛ از چنین منظری هدف‌های آموزشی و پرورشی نیز نمی‌تواند جدای از نیازهای مخاطبان باشد و پیگیری چنین هدف‌هایی باید در بستر نیازها و علایق مخاطبان دنبال شود (منشور مجلات رشد، ۱۳۸۶). در این میان مجله رشد دانش‌آموز که طی ۸ شماره در طول سال تحصیلی منتشر می‌شود، مختص دانش‌آموزان پایه چهارم و پنجم و ششم ابتدایی است.

بنابراین با توجه به ویژگی‌های این گروه سنی، مجله رشد دانش‌آموز اهدافی چون درک جلوه‌های اصول دین در زندگی و کسب آمادگی برای عمل به ارزش‌های اخلاقی، شناخت فرایض دینی، آیات قرآن و اسوه‌های دینی، آشنایی با علایق، توانایی‌ها و مسئولیت‌های فردی اجتماعی و الگوهای اجتماعی - فرهنگی، سیاسی، آشنایی با ویژگی‌ها، نیازها و سلامت جسمی - روانی و الگوهای زیستی - بهداشتی، آشنایی با زندگی اقتصادی، کارآفرینی و فرایندهای اساسی تولید کالا و خدمات، آشنایی با معیارهای زیبایی‌شناسی و الگوها، اسوه‌ها و آثار فرهنگی - هنری را در بر می‌گیرد. (بیات، ۱۳۹۵)

با چنین درک و دریافتی از اهداف مجله رشد دانش‌آموز، این سوال‌ها برای دست‌اندرکاران آن به طور جدی مطرح شده است:

- محتوای مجله رشد دانش‌آموز، تا چه اندازه پاسخگوی نیازهای دانش‌آموزان پایه ششم است؟
- مجله رشد دانش‌آموز کدام‌یک از نیازهای دانش‌آموزان پایه ششم را تأمین و به کدام‌یک کم‌توجه است؟
- آیا لازم است تغییراتی در ساختار محتوایی این مجله در جهت تأمین نیازهای دانش‌آموزان پایه ششم انجام شود؟
- آیا مجله رشد دانش‌آموز امکان پوشش مناسب نیازهای دانش‌آموزان پایه ششم را دارد، یا باید مجله‌ای جدا برای این گروه از دانش‌آموزان تولید شود؟

چنین دغدغه‌هایی دفتر تکنولوژی و انتشارات کمک آموزشی را بر آن داشت تا به بررسی و تعیین میزان تناسب محتوای مجله رشد دانش‌آموز با ویژگی‌ها، علایق، خواسته‌ها و نیازهای دانش‌آموزان پایه ششم بپردازد. با توجه به چنین هدفی این پژوهش تلاش کرده است به سؤال‌های زیر پاسخ دهد:

- از نگاه کارشناسان، معلمان و دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی محتوای مجله رشد دانش‌آموز تا چه اندازه به نیازهای اجتماعی و آموزشی آنها پاسخ می‌دهد؟
- آیا دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی از محتوای مجله رشد دانش‌آموز رضایت دارند؟
- آیا از نگاه کارشناسان، معلمان و دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی، محتوای مجله رشد دانش‌آموز جذابیت و کارایی لازم را برای مخاطبان آن دارد؟

ادبیات مرتبط با پژوهش

موضوع بررسی میزان تأمین نیازهای دانش‌آموزان توسط مجله رشد دانش‌آموز را می‌توان در قالب نظریه‌های مرتبط با تأثیر رسانه‌ها و در دو سنت پژوهشی "تأثیر رسانه‌ها" و "مطالعه مخاطبان" پی گرفت. (مهدی زاده، ۱۳۸۹)

در سنت تأثیر رسانه‌ها، سه نظریه مهم "کاشت"، "تزریقی یا گلوله‌ای پیام" و "برجسته‌سازی" مطرح می‌شود. در نظریه کاشت فرضیه اصلی این است که هر قدر مردم زمان بیشتری را صرف یک رسانه کنند، باورها و فرض‌های آنها در مورد زندگی و جامعه، بیشتر با پیام‌های مکرر و ثابت در برنامه‌های هنری تفریحی و سرگرمی آن رسانه همخوان خواهد شد. والکنبورگ، پیترو و والتز (Valkenburg, peter and Walther, 2016) در نظریه تزریقی یا گلوله‌ای (Injection or bullet theory) پیام، نشان‌دهنده تأثیرهای مستقیمی است که رسانه‌ها بر مخاطبان می‌گذارند. بر اساس این نظریه مخاطبان کاملاً منفعل هستند و نمی‌توانند از تأثیر رسانه‌ها فرار کنند. اولیور، برایانت (Oliver, Bryant, 2009)، در نظریه برجسته‌سازی (Agenda-setting theory) نیز اشاره به تأثیر رسانه‌ها بر شناخت، نگرش و تعیین اولویت‌های ذهنی ما، با بزرگ کردن بعضی از رویدادها در قالب خبر و گزارش دارد. به عبارتی رسانه‌ها با تمرکز روی بعضی از رویدادها، تلاش می‌کنند تأثیر دلخواه را بر آگاهی و اطلاعات مردم بگذارند. (Miller, 2005)

در سنت "مطالعه مخاطبان"؛ نیز نظریه "استفاده و رضامندی"، نظریه "جریان دومرحله‌ای پیام" و نظریه "دروازه‌بانی پیام" مطرح است. (مهدی‌زاده، ۱۳۸۹) نظریه استفاده و رضامندی (Media Usage and Gratification) ضمن فعال انگاشتن مخاطب، بر نیازها و انگیزه‌های وی در استفاده از رسانه‌ها تأکید می‌کند و مهم‌ترین نقش رسانه‌ها را برآورده ساختن نیازها و انگیزه‌های مخاطب می‌داند، بنابراین، به هر میزان که رسانه‌ها این نیازها و انگیزه‌ها را برآورده سازند، به همان میزان موجبات رضایت‌مندی مخاطب را فراهم می‌کنند (مک‌کوایل، ۱۳۸۸). در نظریه جریان دومرحله‌ای (TWO Stage Flow theory) پیام اطلاعاتی که رسانه‌های جمعی منتشر می‌کنند، نخست توسط گروهی از مردم، که از دقت و سواد بیشتری جهت درک محتوای رسانه‌ها برخوردارند و دسترسی بیشتری به رسانه‌ها دارند، دریافت و تفاسیر خود را به محتوای واقعی رسانه‌ها می‌افزایند، سپس برای دیگر افراد جامعه توضیح می‌دهند (مهدی‌زاده، ۱۳۸۹). در نظریه

دروازه بانی پیام (Message gateway theory)، جریان انتقال اخبار از منبع به خوانندگان، از چندین دروازه بان خبری عبور می‌کند، در آخرین مرحله مخاطب قادر است خود از میان مطالبی که در مراحل پیشین از چندین دروازه عبور کرده‌اند، به دلخواه مطالبی را بر اساس معیارهای خود انتخاب کند. (Valkenburg, peter and walther, 2016)

در زمینه مجله‌های رشد، تحقیقات زیادی انجام نشده است، برخی از معدود تحقیقات موجود نیز قدیمی هستند. با این حال به برخی از مرتبط‌ترین آنها اشاره می‌شود. در نتایج پژوهشی که مرکز مطالعات دفتر تکنولوژی و انتشارات کمک آموزشی، در سال (۱۳۹۰) با عنوان "نگرش ملی به مجلات رشد" انجام داد آمده است دانش‌آموزان به مطالب سرگرمی، لطیفه، طنز، قصه و داستان بیشتر علاقه، و به مطالب اجتماعی کمترین میزان علاقه را نشان داده بودند. در پاسخ سؤال مربوط به مطالب مورد علاقه دانش‌آموزان، به مطالب مذهبی، علمی، عمومی، تاریخی، سرگرمی، نجوم و دانستی‌ها اشاره شده است. در ارتباط با رضایت دانش‌آموزان از تصاویر روی جلد مجله رشد، در مجموع ۵۰/۴ درصد از آن راضی بودند، در مقابل ۳۶/۲ درصد این رضایت را در حد متوسط ابراز داشته و تنها ۷/۹ درصد از تصویر روی جلد مجله‌ها ابراز نارضایتی کردند. رضایت دانش‌آموزان در ارتباط با تناسب تعداد نقاشی‌های مجله‌های رشد نشان داد که ۶۶ درصد، آنها را خوب و مناسب ارزیابی کردند. رضایت دانش‌آموزان در ارتباط با تناسب تعداد عکس‌های مجله‌های رشد نشان داد که ۶۱/۷ درصد از دانش‌آموزان آنها را خوب و مناسب ارزیابی کرده‌اند.

در پژوهش دیگری که خادمی نوش آبادی (۱۳۸۸) با عنوان "ارزیابی دانش‌آموزان اول، دوم و سوم ابتدایی از مجلات رشد کودک و نوآموز" انجام دادند، آمده است، نمره میزان علاقه دانش‌آموزان به بخش شعر مجله ۱۷/۷۱، به بخش داستان ۱۷/۷۶، به بخش سرگرمی مجله با متوسط نمره ۱۸ بود؛ این نمره‌ها نشان‌دهنده نگرش مثبت آنان است.

حمیدزاده (۱۳۸۵) نیز در پژوهش خود با عنوان "ارزشیابی مجلات علوم اجتماعی از منظر مخاطبان و متخصصان"، نشان داد که معیارهای مخاطبان در تولید محتوای آموزشی با معیارهای روزنامه‌نگاری متفاوت است. بررسی دیگری که سلیمی (۱۳۸۲) با عنوان "برآورد نیازهای دانش‌آموزان دوره راهنمایی شهر تهران، با توجه به اهداف نشریه رشد نوجوان از دیدگاه دبیران و دانش‌آموزان این دوره" انجام داد، نشان می‌دهد که این مجله‌ها با نیازهای دانش‌آموزان، در ارتباط با مهارت‌های زندگی و هویت ملی مطابقت ندارد؛ ولی در زمینه تقویت روحیه کنجکاوی، ابتکار، خلاقیت، تفریح و سرگرمی با نیازهای آنان مطابقت دارد.

در خصوص انطباق محتوای مجله‌ها با نیازهای مخاطبان، بخشنده (۱۳۸۰) در بررسی خود با عنوان "میزان ارتباط محتوای مجله رشد نوجوان با نیازها و علایق دانش‌آموزان دوره راهنمایی تحصیلی شهر تهران" مشخص کرد ۶/۹۲ درصد پاسخ‌دهندگان به طور کلی معتقدند، محتوای مجله رشد نوجوان با علایق آنها تناسب داشته و مطالب مورد نظر آنها را ارائه می‌کند؛ در مقابل ۷/۳ درصد

آنها عدم تناسب محتوای مجله را با علایق خود ابراز داشتند.

در این راستا نقیب‌السادات (۱۳۸۰) در نیازسنجی و ارزیابی مجله رشد علوم اجتماعی، ویژگی‌های این مجله را از نظر مخاطبان، ارائه اطلاعات به‌روز و کاربردی، مطالب تازه و نو و تحلیل آنها، نظریه‌های علمی جدید دنیا، ارتقای سطح علمی، تحقیقی بودن مطالب و خودداری از تکرار در حوزه فرهنگی و هنری، ذکر راه‌حل‌ها، مشکلات تدریس دبیران، ذکر روش‌های تدریس نوین در عرصه علوم اجتماعی، تفسیر و تحلیل اتفاقات جامعه و مسائل اجتماعی مختلف، ارائه تصاویر جالب و آموزنده، سهولت دسترسی به نشریه، اطلاعات درسی و غیر درسی، توجه به ویژگی‌های سنی و جنسی مخاطبان اعلام کرد.

در پژوهش دیگری که صادق (۱۳۸۰) برای "ارزشیابی مجله رشد دانش آموز توسط مخاطبان مجله دانش آموزان پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی" انجام داد، نشان می‌دهد ۸۶/۵ درصد علاقه‌مند به دریافت مجله بودند، ۴۲/۲ درصد از دانش آموزان همه شماره‌های مجله را مطالعه کردند؛ ۷۲/۲ درصد شرکت‌کنندگان، نقاشی‌های مجله را مطلوب و زیبا می‌دانستند، ۱۰۰ درصد مخاطبان تمایل به نقاشی و شعر داشتند، ۷۳/۳ درصد معنای تمامی مطالب چاپ شده در مجله را درک می‌کردند.

در پژوهش دیگری که با عنوان "ارزیابی مجلات رشد از نگاه کارشناسان"، در سال ۱۳۸۵ انجام شد، کارشناسان مطبوعاتی خواهان افزایش سهم و حجم مطالب در زمینه‌های مختلف بودند. همچنین، کارشناسان مطبوعاتی مجلات رشد را از نظر خصوصیات کلی، تا حد زیادی تأیید کردند؛ ولی در ارتباط با خصوصیات مطبوعاتی و گرافیکی ارزیابی چندان مثبتی از آن صورت نگرفته و کارشناسان در رابطه با برخی از شاخص‌های مطرح شده به این مجله‌ها انتقاد داشته‌اند.

با عنایت به نتایج و یافته‌های پژوهش‌های قبلی و در گذار از این دو سنت پژوهشی تأثیر رسانه‌ها، مطالعه مخاطبان و نیز برای فرا رفتن از تأثیرات یک‌سویه رسانه یا مخاطب، می‌توان تأثیر متقابل رسانه‌ها و مخاطبان را مورد توجه قرار داد و در یک چارچوب تلفیقی از نظریه‌های مختلف، چگونگی تأثیرپذیری یا تأثیرگذاری رسانه‌ها بر مخاطبان، یا مخاطبان بر رسانه‌ها را مورد مطالعه قرار داد. الگوی تلفیقی نظری و مفهومی این پژوهش، با ترکیب متغیرهایی از نظریه‌های کاشت، تزریقی و برجسته سازی پیام که بیشتر به قدرت رسانه اشاره دارند و نیز متغیرهایی از نظریه‌های استفاده و رضامندی، دروازه‌بانی و دو مرحله‌ای بودن پیام — که به قدرت انتخاب و گزینشگری مخاطب اشاره دارند — مجله رشد دانش آموز را از دیدگاه کارشناسان، معلمان و دانش آموزان پایه ششم مورد ارزیابی قرار داده است. متغیرهایی که به ساختار رسانه برمی‌گردد، شامل کارکردها، ویژگی‌های ظاهری نشریه، ویژگی محتوایی، تیراژ و گستره توزیع است. این دسته از متغیرها، روی هم، قدرت تأثیرگذاری رسانه‌ها بر مخاطب و ارضای درست نیازهای او را می‌سازند. اما دسته دیگری از متغیرها، در مدل تلفیقی به ویژگی‌های مخاطبان برمی‌گردد. این دسته از متغیرها شامل علایق، سبک زندگی، میزان ساعت مطالعه، فرهنگ مطالعه و ویژگی‌های جمعیت شناختی است.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کمی و تجربی و روش آن پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل سه گروه کارشناسان حوزه رسانه و مجله‌های کمک آموزشی، معلمان و دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ است. از مجموع کارشناسان حوزه رسانه و مجله‌های آموزشی، ۲۵ نفر از کارشناسان برجسته رسانه‌ای به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شد. در سال ۹۳-۱۳۹۲ جمعیت دانش‌آموزی کشور یک میلیون و ۱۴۶ هزار و ۸۲۹ نفر بوده است که ۳۸ هزار و ۲۲۷ کلاس را تشکیل می‌دادند. بر همین اساس با توجه به فرمول کوکران برای جوامع بزرگ $\frac{z^2pq}{1 + 1/n[\frac{z^2pq}{dz} - 1]}$ با ۹۵ درصد اطمینان و نسبت $p(0/5)$ ، حجم نمونه، ۸۸۰ دانش‌آموز برآورد شده است. روش نمونه‌گیری نیز خوشه‌ای چندمرحله‌ای بوده است؛ به این ترتیب که ابتدا کشور به ۵ منطقه جغرافیایی تقسیم شد و از هر منطقه جغرافیایی یک استان، که بیشترین میزان دریافت مجله رشد دانش‌آموز را داشت انتخاب شدند. استان‌های آذربایجان شرقی از غرب، اصفهان از مرکز، خراسان رضوی از شرق، مازندران از شمال، خوزستان از جنوب به همراه تهران استان‌های انتخاب شده بودند. سپس با توجه به حجم دانش‌آموزان هر استان نسبت به جمعیت کل استان‌های منتخب، تعداد نمونه‌های هر استان مشخص شد و از مدارس دور دوم ابتدایی دخترانه و پسرانه مرکز هر استان، به تعداد مساوی، کلاس پایه ششم انتخاب و تمامی دانش‌آموزان و معلمان آن در گروه نمونه قرار گرفتند.

جدول ۱. تعداد نمونه به تفکیک استان‌ها

نام استان	حجم جامعه	تعداد معلم	کلاس	آزمون‌دانش
اصفهان	۶۶۹۶۵	۶	۶	۱۲۰
آذربایجان شرقی	۵۳۵۲۴	۴	۴	۱۰۰
خراسان رضوی	۹۵۶۳۸	۸	۸	۱۶۰
خوزستان	۷۷۳۳۷	۶	۶	۱۷۰
مازندران	۴۱۱۰۰	۴	۴	۷۰
تهران	۱۵۸۷۵۷	۱۰	۱۰	۳۰۰
کل	۴۹۳۳۲۱	۳۸	۳۸	۸۸۰

به منظور گردآوری داده‌های این بررسی پرسشنامه نیمه‌ساختاریافته محقق‌ساخته تهیه و سؤال‌ها با عنایت به موضوع، اهداف و سؤال‌های پژوهش طراحی شدند. برای بررسی قابلیت اعتبار ابزار سنجش از روش اعتبار صوری بهره گرفته و بدین منظور شاخص‌ها، ابزار سنجش از سوی استادان و صاحب‌نظران اعتباریابی شد. پایایی ابزار سنجش را با پیش‌آزمون و محاسبه ضریب توافق کاپای کوهن انجام دادیم. اندازه این ضریب بین +۱ و -۱ است و مقادیر بزرگ‌تر از ۰/۵۸ این شاخص

بیانگر پایایی و تناسب ابزار سنجش است. (شریفی و شریفی، ۱۳۹۶). اندازه ضریب توافق کاپای کوهن در این پژوهش معادل ۰/۷ به دست آمد، که پایایی بالای ابزار سنجش را نشان می دهد. برای تحلیل اطلاعات به دست آمده از اجرای ابزار پژوهش، از آمار توصیفی (درصد فراوانی و میانگین) و آمار استنباطی (آزمون t تک متغیری و آزمون Z) استفاده شد.

یافته های پژوهش

در این بخش یافته ها و پاسخ دانش آموزان، معلمان و کارشناسان به سؤال های اصلی پژوهش مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

الف. دیدگاه دانش آموزان

سؤال نخست: از نگاه دانش آموزان پایه ششم ابتدایی محتوای مجله رشد دانش آموز به چه میزان به نیازهای آموزشی آنها پاسخ می دهد؟ یافته ها و نتایج پژوهش در پاسخ به این سؤال نشان می دهد: ۷۶/۱۲ درصد از دانش آموزان دختر و ۷۸/۰۱ درصد از دانش آموزان پسر معتقد بودند که اطلاعات جدید علمی مورد نیاز آنها به طور متوسط به بالا در مجله وجود دارد.

جدول ۲. آماره های توصیفی و آزمون t مربوط به نگرش دانش آموزان در مورد میزان اطلاعات جدید علمی در مجله

میانگین فرضی: ۳			خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	
سطح معناداری	درجه آزادی	T					
۰/۰۰۹	۳۲۹	۲/۶۳۱	۰/۰۵۶	۱/۰۲۵	۳/۱۵	۳۳۰	دختر
۰/۰۱۷	۲۲۳	۲/۴۰۹	۰/۰۶۸	۱/۰۲۶	۳/۱۶	۲۲۴	پسر

همان طور که نتایج جدول ۲ نشان می دهد، میانگین پاسخ های دانش آموزان دختر و پسر، در مورد میزان تأثیر مطالب مجله بر افزایش اطلاعات عمومی بالاتر از میانگین است و مقادیر t محاسبه شده نشان می دهد هر دو میانگین از میانگین فرضی (۳) به طور معناداری بالاتر است؛ به این معنی که نگرش دانش آموزان دختر و پسر درباره تأثیر مطالب مجله بر افزایش اطلاعات جدید علمی مثبت است.

۶۴/۵۴ درصد دانش آموزان دختر و ۵۱/۹۶ درصد دانش آموزان پسر پایه ششم استان مورد بررسی معتقد بودند مطالب مجله رشد دانش آموز بر میزان اطلاعات و یادگیری شان تأثیر داشته است. در این میان ۳/۳۴ درصد دانش آموزان دختر و ۵/۹ درصد دانش آموزان پسر تأثیر مطالب مجله

بر آنها و یادگیری‌شان را بسیار زیاد ارزیابی کردند. از طرفی ۲۲/۴ درصد دانش‌آموزان دختر و ۲۳/۲۲ درصد دانش‌آموزان پسر باور داشتند که مجله رشد بر میزان اطلاعات آنها تأثیر نداشته و یا تأثیر کمی داشته است. ۸۹/۵ درصد از دانش‌آموزان دختر و ۹۳/۰۶ درصد از دانش‌آموزان پسر معتقد بودند که مطالب مجله اطلاعات آنها را به میزان متوسط به بالا افزایش می‌دهد.

جدول ۳. آماره‌های توصیفی و آزمون t مربوط به نگرش دانش‌آموزان درباره تأثیر مجله رشد دانش‌آموز بر میزان افزایش اطلاعات عمومی آنها

تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	میانگین فرضی ۳:			
				T	درجه آزادی	سطح معناداری	
دختر	۳۳۴	۳/۶۲	۰/۹۸۴	۰/۰۵۴	۱۱/۵۶	۳۳۳	۰/۰۰۱
پسر	۲۳۱	۳/۷۱	۰/۹۲۲	۰/۰۰۶	۱۱/۷	۲۳۰	۰/۰۰۱

میانگین پاسخ‌های دانش‌آموزان دختر و پسر در مورد مفید بودن مطالب مجله، برای افزایش اطلاعات عمومی بالاتر از میانگین است و مقادیر t محاسبه شده نشان می‌دهد هر دو میانگین از میانگین فرضی (۳) به طور معناداری بالاتر است؛ به این معنی که دانش‌آموزان دختر و پسر درباره مفید بودن مطالب مجله نگرش مثبتی داشتند.

از دید دانش‌آموزان دختر، باید مطالب درسی، اطلاعات علمی، داستان‌های بزرگانه و علمی، سرگرمی، مطالب تاریخی، به نشریه رشد اضافه شود. از نظر دانش‌آموزان پسر مطالب درسی، اطلاعات علمی، داستان‌های بزرگانه و علمی، کاردستی، مطالب مناسب پایه ششم موضوعاتی هستند که باید به نشریه رشد اضافه شوند. همچنین نتایج نشان داد نگرش دانش‌آموزان دختر و پسر در رابطه با موضوع‌ها و مطالبی که مجله رشد باید به آنها پردازد، تفاوت چندانی ندارند؛ تفاوت آنها در رابطه با زندگینامه بزرگان و کاردستی با احتمال ۹۹ درصد و در مطالب درسی، نجوم و فناوری با احتمال ۹۵ درصد فراوانی پسران به طور معناداری بیشتر از دختران است و در موضوع‌های اطلاعات علمی ($p < 0/01$) و هنری ($p < 0/05$) نظر دختران، به طرز معناداری فراوانی بیشتری نسبت به پسران دارد.

سؤال دوم: آیا دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی از محتوای مجله رشد دانش‌آموز رضایت دارند؟ یافته‌ها و نتایج پژوهش در پاسخ به این سؤال نشان می‌دهد:

- ۶۷/۷۰ درصد دختران و ۶۰/۵۳ درصد پسران از تصاویر رضایت داشتند. از میان دختران ۱۸/۹۴ درصد و ۱۶/۰۹ درصد پسران از تصاویر رضایت نسبی داشتند. و در نهایت ۱۳/۳۵ درصد دختران و ۲۳/۳۷ درصد پسران از تصاویر رضایت نداشتند.

- پنج اولویت اول مطالب مورد پسند دانش‌آموزان دختر عبارت از لطیفه، هوش و سرگرمی، موضوع‌های علمی، آشپزی، کاردستی و داستان طنز (قصه دروازه‌بان) بود. دانش‌آموزان پسر نیز پنج اولویت اول مطالب مورد پسند خود را جدول، لطیفه، هوش و سرگرمی، ورزش، آشپزی و دیدنی‌های ایران معرفی کردند.
  - صفحات مورد پسند دانش‌آموزان دختر صفحه‌های لطیفه، شوخی، طنز و جوک، هوش و سرگرمی، آشپزی، داستان، جدول، موضوع‌های علمی؛ صفحه‌های مورد پسند دانش‌آموزان پسر نیز صفحه‌های لطیفه، شوخی، طنز و جوک، جدول، ورزش، هوش و سرگرمی، موضوع‌های علمی، داستان طنز (قصه دروازه‌بان) بود. با توجه به نتایج به دست آمده، متوجه می‌شویم که دانش‌آموزان دختر بیشتر داستان و آشپزی و پسران موضوع‌های ورزشی، جدول و نجوم را بیشتر می‌پسندند.
  - صفحاتی که مورد پسند دختران نبودند به ترتیب اولویت لطیفه، شوخی، طنز و جوک، معرفی کتاب، داستان، شعر، آشپزی و صفحاتی که مورد توجه پسران نبودند به ترتیب اولویت معرفی کتاب، شعر، داستان، لطیفه، شوخی، طنز و جوک و در آخر کاردستی بود. با توجه به نتایج به دست آمده، دانش‌آموزان دختر به طور معناداری بیشتر از پسران، موضوع‌های لطیفه، هوش و سرگرمی، موضوع‌های علمی، ورزش و جدول را مطلوب نمی‌دانستند و پسران نسبت به دختران به طور معناداری موضوع‌های کاردستی، داستان، شعر و مهارت‌های زندگی را نامطلوب می‌دانستند.
  - از نظر ۳۷/۸۵ درصد دختران مورد بررسی، مطالب مجله رشد دانش‌آموز متنوع بوده و ۴۱/۹۵ درصد نظر مخالف داشتند. مابقی هم تنوع مطالب را با عباراتی مانند متوسط، تاحدی و کم توضیح دادند. از دید ۳۱/۳۰ درصد پسران مورد بررسی، مطالب مجله رشد دانش‌آموز متنوع بوده و ۵۳/۲۵ درصد نظر مخالف دارند. مابقی هم تنوع مطالب را با عباراتی مانند متوسط، تاحدی و کم توضیح دادند. در مقایسه پاسخ دو گروه دانش‌آموزی، پسران با فراوانی بیشتری نسبت به دختران، معتقد بودند که مطالب مجله تنوع ندارد. در سایر پاسخ‌ها تفاوت معناداری بین دو گروه وجود نداشت.
- سؤال سوم:** از نگاه دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی آیا محتوای مجله رشد دانش‌آموز جذابیت و کارایی لازم را برای آنها دارد؟ یافته‌ها و نتایج پژوهش در پاسخ به این سؤال نشان می‌دهد:
- از میان دانش‌آموزان دختر مورد بررسی ۴۰/۲۷ درصد و از میان پسران ۶۳/۰۸ درصد مجله رشد را جذاب‌تر، ۳۲/۵۷ درصد دختران و ۲۰/۰۹ درصد پسران جذابیت این مجله را برابر با سایر مجله‌ها می‌دانستند. در آخر هم ۲۷/۱۴ درصد دختران و ۶۷/۸۲ درصد پسران، جذابیت این مجله را کم ارزیابی کردند. برای بررسی معناداری تفاوت درصد فراوانی‌ها در دو گروه پسران و دختران از آزمون Z استفاده شده است.

جدول ۴. فراوانی و درصد مربوط به نگرش دانش آموزان در مورد جذابیت مجله نسبت به سایر مجله‌ها

Z	کل		پسر		دختر		
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
**۶/۲*	۰۶/۲۲	۹۶	۸۲/۱۶	۳۶	۱۴/۲۷	۶۰	جذابیت مجله کمتر است
**۹۵/۲*	۴۳/۲۶	۱۱۵	۰۹/۲۰	۴۳	۵۷/۳۲	۷۲	برابر هستند
**۷۶/۴*	۴۹/۵۱	۲۲۴	۰۸/۶۳	۱۳۵	۲۷/۴۰	۸۹	جذابیت مجله بیشتر است
	۱۰۰	۴۳۵	۱۰۰	۲۱۴	۱۰۰	۲۲۱	کل

همان‌طور که جدول نشان می‌دهد بیشتر دختران، جذابیت مجله را کم‌تر یا برابر با سایر مجله‌ها ارزیابی کردند و برعکس بیشتر پسران مجله را جذاب‌تر می‌دانند.

- از میان دانش‌آموزان دختر ۶۷/۵ درصد ابراز کردند داستان‌های مجله را برای دیگران (خیلی زیاد، زیاد و بعضی اوقات) بازگو می‌کنند و ۳۲/۴۷ درصد یا خیلی کم این کار را کرده‌اند و یا اصلاً بازگو نکرده‌اند. از میان دانش‌آموزان پسر ۷۰/۷۹ درصد بیان کرده‌اند داستان‌های مجله را برای دیگران (خیلی زیاد، زیاد و بعضی اوقات) بازگو می‌کنند و ۲۹/۱۶ درصد یا خیلی کم این کار را کرده‌اند و یا اصلاً بازگو نکرده‌اند. پیشنهاد دانش‌آموزان دختر برای تصویر روی جلد به ترتیب اولویت عبارت موضوع‌های علمی، فرهنگی، طبیعت و حیوانات، دانش‌آموزان و مطالب درسی، استفاده از رنگ‌های شاد، تصاویر آشپزی، مناسبت‌های همان ماه، موضوع‌های جالب، مکان‌های دیدنی و موضوع‌های تاریخی، عکس فوتبالیست‌ها و تصاویر ورزشی و در مورد اامان بود. پیشنهاد دانش‌آموزان پسر برای تصویر روی جلد به ترتیب عبارت از عکس فوتبالیست‌ها و تصاویر ورزشی، موضوع‌های علمی - فرهنگی، دانش‌آموزان و مطالب درسی، مناسبت‌های همان ماه، تصاویر آشپزی، در مورد اامان، دانستی‌ها، طبیعت و حیوانات بود.

ب. دیدگاه معلمان

سؤال نخست: از نگاه معلمان پایه ششم ابتدایی محتوای مجله رشد دانش‌آموز به چه میزان به نیازهای آموزشی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی پاسخ می‌دهد؟ یافته‌ها و نتایج پژوهش در پاسخ به این سؤال نشان می‌دهد:

- در مجموع ۶۲/۵ درصد معلمان مجله رشد را به عنوان منبع مطالعاتی به دانش‌آموزان خود معرفی می‌کنند؛ ۲۵ درصد از آنها هم اعلام کردند که گاهی اوقات (۱۵ درصد) و تا حدودی (۱۰ درصد) مجله را به دانش‌آموزان معرفی کرده‌اند و در آخر هم ۱۲/۵ درصد از معلمان این مجله را به دانش‌آموزان خود توصیه نکرده‌اند.

- به طور کلی ۸۲/۳۵ درصد معلمان (همیشه ۴۷/۰۵، بعضی اوقات ۲۹/۴۱ و تا حدودی ۵/۸۸) بیان کردند که دانش‌آموزان از مجله رشد برای انجام تکالیف و فعالیت‌های تکمیلی خود استفاده می‌کنند و ۱۷/۶۴ درصد نیز اعلام کردند که از مجله برای این کار استفاده نمی‌کنند.
  - معلمان مورد بررسی در این مطالعه بیان کرده‌اند که از بخش‌هایی مانند بخش علمی (۳۱/۱۵ درصد)، داستان (۲۶/۲۳ درصد)، جداول (۱/۴۸ درصد)، دانستی‌ها (۶/۵۶ درصد)، شعر (۶/۵۶ درصد)، آشپزی (۴/۹۲ درصد)، بازی‌ها (۴/۹۲ درصد)، روانخوانی فارسی (۴/۹۲ درصد) و سرگرمی (۳/۲۸ درصد) در فرایند یاددهی - یادگیری استفاده کرده‌اند.
  - در نهایت ۲۱/۰۵ درصد معلمان اعلام کردند که تمام بخش‌ها برای دانش‌آموزان مناسب است. در مقابل، ۱۸/۴۲ درصد شعر، ۱۵/۷۹ درصد داستان، ۱۳/۱۶ درصد لطیفه، ۷/۸۹ درصد مطلب علمی فشرده نوشته شده و در نهایت ۱۸/۴۲ درصد بعضی از جداول، سرگرمی‌ها، کاردستی و آشپزی را برای دانش‌آموزان نامناسب اعلام کردند.
- سؤال دوم:** از نگاه معلمان پایه ششم ابتدایی علاقه و انگیزه دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی برای دریافت و استفاده از مجله رشد دانش‌آموز چقدر است؟ یافته‌ها و نتایج پژوهش در پاسخ به این سؤال نشان می‌دهد:
- از میان معلمان ۷۶/۳۱ درصد معتقد بودند که مجله رشد به موقع به دست دانش‌آموزان می‌رسد. از طرفی ۱۰/۵۲ درصد معتقدند که نشریات با تأخیر و ۱۳/۱۵ درصد هم بر این باورند که به موقع به دست دانش‌آموزان نمی‌رسد.
  - در ضمن ۶۳/۶۳ درصد معلمان مورد بررسی در این پژوهش اعلام کرده‌اند دانش‌آموزان در صورت عدم دریافت به موقع مجله پیگیر علت آن هستند. در همین رابطه ۲۱/۲۱ درصد از معلمان بیان کردند که دانش‌آموزان پیگیری نمی‌کنند و ۹/۰۶ درصد هم بیان کرده‌اند که بعضی از دانش‌آموزان پیگیری می‌کنند.
  - فراوانی نظر معلمان در مورد اولویت نشریه رشد در میان سایر منابع برای دانش‌آموزان بدین صورت است: اولویت نخست ۳۰/۵۵ درصد، اولویت دوم ۲۷/۷۷ درصد، اولویت سوم ۱۹/۴۴ درصد، اولویت چهارم ۱۱/۱۱ درصد، اولویت پنجم ۵/۵۵ درصد و اولویت ششم ۵/۵۵ درصد.
  - از دید معلمان، دانش‌آموزان به بخش‌های جدول (۲۰/۶۹)، لطیفه (۱۷/۲۴)، معرفی کتاب (۱۳/۷۹)، داستان‌ها (۱۰/۳۴)، مطالب ورزشی (۱۰/۳۴) و تقویم مجله (۶/۹۰) کمتر علاقه نشان می‌دهند.
- سؤال سوم:** از نگاه معلمان پایه ششم ابتدایی آیا محتوای مجله رشد دانش‌آموز جذابیت و کارایی لازم را برای دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی دارد؟ یافته‌ها و نتایج پژوهش در پاسخ به این سؤال نشان می‌دهد:

- نظر معلمان در مورد واکنش دانش‌آموزان بدین شرح است: ۲۲/۷۲ درصد خوشحال می‌شوند، ۲۰/۴۵ درصد نگاه کلی دارند و ورق می‌زنند، ۲۰/۴۵ درصد قسمت‌های مورد علاقه خود را مطالعه می‌کنند، ۱۵/۹ درصد به تصاویر و ۱۱/۳۶ درصد به جلد توجه می‌کنند، در آخر ۹/۰۹ درصد خواندن مجله را شروع می‌کنند.
- به نظر معلمان میزان استقبال ۴۷/۲۲ درصد دانش‌آموزان از نشریه رشد خوب و ۳۸/۸۸ درصد متوسط است.
- از میان معلمان ۲۲/۷۸ درصد معتقدند داستان جذاب‌ترین بخش مجله است، ۲۱/۵ درصد آنها مطالب طنز را جذاب می‌دانند؛ ۲/۶۶ درصد مطالب علمی، ۱/۳۹ درصد آشپزی، ۱۰/۱۳ درصد بازی و در آخر ۲۰/۱۳ درصد از معلمان جدول را جذاب‌ترین بخش مجله رشد می‌دانند.

ج. دیدگاه کارشناسان

سؤال نخست: از نگاه کارشناسان محتوای مجله رشد دانش‌آموز به چه میزان به نیازهای اجتماعی و آموزشی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی پاسخ می‌دهد؟ در پاسخ به این سؤال یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد:

- از میان کارشناسان ۹۰/۶۲ درصد اعلام کرده‌اند آخرین دستاوردهای جدید علمی در محتوای مجله گنجانده شده و در مقابل ۹/۳۸ درصد آنها با این نظر مخالف‌اند در پاسخ به سؤال فوق ۸۱/۸۲ درصد کارشناسان معتقد بودند که محتوای مجله مهارت‌های زندگی را به دانش‌آموز آموزش می‌دهد و ۱۸/۱۸ درصد هم بر این باور بودند که آموزش نمی‌دهد.
- ۸۱/۸۲ درصد کارشناسان اعلام کردند محتوای مجله به پرورش مفاهیم دینی و اخلاقی کمک می‌کند و ۱۸/۱۸ درصد هم معتقد بودند کمک نمی‌کند.
- از میان کارشناسان ۷۷/۲۷ درصد اعلام کرده‌اند محتوای مجله، دانش‌آموزان را با ارزش‌هایی چون احساس تعلق به سرزمین، علاقه به میهن، آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم‌های مختلف، تاریخ و جغرافیای کشور آشنا می‌کند و ۲۲/۷۳ درصد هم معتقدند دانش‌آموزان با این ارزش‌ها آشنا نمی‌شوند.

سؤال دوم: از نگاه کارشناسان آیا محتوای مجله رشد دانش‌آموز جذابیت و کارایی لازم را برای

- دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی دارد؟ در پاسخ به این سؤال یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد:
- از بین کارشناسان ۸۴/۱۲ درصد معتقد بودند محتوای مجله به نحوی انگیزه‌یادگیری و مطالعه دانش‌آموزان را تقویت می‌کند.
- کلیه کارشناسان ذکر کردند قواعد درست‌نویسی در متن مجله رشد رعایت شده است.
- از میان کارشناسان ۸۱/۸۲ درصد اعلام کرده‌اند حجم مطالب متناسب با نیازهای سنی دانش‌آموز است و ۱۸/۱۸ درصد آنها با این نظر مخالف بودند.

- از میان کارشناسان ۸۵/۷۱ درصد اعلام کردند قالب‌های به‌کار رفته در مجله‌های رشد از تنوع لازم برخوردار است و ۴/۲۹ درصد هم معتقد بودند تنوع لازم را ندارند.

بحث و نتیجه‌گیری

نظر به مطرح بودن نیازهای مختلف در یادگیری، از جمله نیازهای مربوط به رشد در ابعاد مختلف عقلانی، عاطفی، اجتماعی، اخلاقی و همچنین نیازهای مربوط به تنوع، تفریح و سرگرمی، تخیل و بهداشت روانی یادگیرندگان، با توجه به برخی محدودیت‌ها و نارسایی‌ها در آموزش رسمی و مدرسه‌ای، مطالعه کتاب و مجله‌های مناسب غیردرسی به‌خصوص مجله‌های آموزشی مانند مجله رشد دانش‌آموز ضرورت پیدا کرده است. مجله‌های رشد از طریق بهبود فرصت‌های برابر برای دسترسی به دانش، تأثیر مثبتی بر بهره‌وری کل نظام آموزشی دارند و تضمین‌کننده یادگیری مادام‌العمر و دسترسی مساوی به آموزش و توسعه یادگیری مشارکتی است. یادگیری فردی را امکان‌پذیر می‌سازد، آموزش را محدود به مدرسه نکرده و زمان خاصی را برای آموزش مد نظر قرار نمی‌دهد.

همواره تولید محتوای روزآمد و خواندنی‌های مناسب و ارزان‌قیمت از مهم‌ترین دغدغه‌های مدیران مجله‌های رشد بوده است. تحقق این هدف بدون انجام ارزیابی مناسب امکان‌پذیر نیست؛ آن‌گونه که این پژوهش، ارزیابی مجله رشد دانش‌آموز از منظر کارشناسان، معلمان و دانش‌آموزان شش استان کشور بود. برای این منظور ضمن توجه به رابطه مجله رشد با مخاطب خود و ارضای نیاز او، هم‌زمان، ویژگی‌های این رسانه (از قبیل قدرت، فراگیری، جذابیت و قابلیت دسترسی آن) و ویژگی‌ها، نیازها، و رفتارهای رسانه‌های مخاطب مورد بررسی قرار گرفته است.

یافته‌های پژوهش نشان داد از نظر ۷۵ درصد دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی، مجله رشد دانش‌آموز در حد متوسط توانسته است نیازهای علمی آنها را برآورده کند. در این میان پسران، نسبت به دختران رضایت بیشتری از تأمین نیازهای خود داشته‌اند. این نتیجه با یافته‌های پژوهش نگرش ملی دانش‌آموزان به مجلات رشد (۱۳۹۰) و نیز پژوهش‌های پخته‌های پژوهش نگرش ملی دانش‌آموزان صادق (۱۳۸۰) در مورد انطباق محتوای مجلات رشد با نیازهای مخاطبان منطبق است و نشان می‌دهد مجله رشد دانش‌آموز پاسخگوی نیازهای دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی بوده است و بیشتر از ۶۰ درصد دانش‌آموزان از تأمین نیازهایشان توسط این مجله رضایت دارند و برای بیش از ۵۰ درصد از آنها، مجله رشد دانش‌آموز از جذابیت و کارایی لازم برخوردار بوده است.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که از نظر معلمان، مجله رشد دانش‌آموز تأمین‌کننده نیازهای علمی، آموزشی و فرهنگی دانش‌آموزان است و آنها مجله را به عنوان منبع مطالعاتی مفید و علمی به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند. همچنین از دیدگاه دوسوم معلمان (بیش از ۷۰ درصد) مجله رشد دانش‌آموز در اولویت اول منابع مطالعاتی دانش‌آموزان پایه ششم تلقی می‌شود. بیش از نیمی از معلمان (۶۰ درصد) به جذابیت و کارایی مجله رشد دانش‌آموز برای دانش‌آموزان تأکید دارند و

معتقدند دانش‌آموزان پس از دریافت مجله خوشحال می‌شوند، آن را ورق می‌زنند و قسمت‌های مختلف آن را می‌خوانند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش نگرش ملی به مجلات رشد (۱۳۹۰)، سلیمی (۱۳۸۲) و نقیب‌السادات (۱۳۸۰) منطبق است و نشان می‌دهد از دیدگاه معلمان مجله رشد دانش‌آموز به تأمین نیازهای علمی دانش‌آموزان کمک می‌کند، به عنوان منبع مطالعاتی اولویت بالایی برای آنها دارد و از جذابیت و کارایی لازم برای دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی برخوردار است.

یافته‌های پژوهش از نظر کارشناسان آموزش حاکی از آن است که بیش از دوسوم کارشناسان (۸۱ درصد) محتوای مجله رشد دانش‌آموز را متناسب با نیازهای دانش‌آموزان ارزیابی کرده و مجله را برای آموزش مهارت‌های زندگی، پرورش اخلاق و مفاهیم دینی، مناسب و مفید می‌دانند. اکثریت کارشناسان (۹۰ درصد) معتقدند آخرین دستاوردهای علمی در مجله‌ها ارائه می‌شود؛ و دوسوم آنها (۷۷ درصد) نیز معتقدند مجله رشد دانش‌آموز در تقویت هویت ملی از طریق ایجاد حس تعلق به سرزمین، آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم و جغرافیای کشور مؤثر است. همچنین بیش از دوسوم کارشناسان (۸۴ درصد) بیان کرده‌اند که محتوای مجله انگیزه و شوق به مطالعه در دانش‌آموزان را تقویت می‌کند. بیش از دوسوم (۸۵ درصد) کارشناسان قائل به جذابیت مجله و تنوع برای دانش‌آموزان هستند. این نتیجه با یافته‌های حمیدزاده (۱۳۸۵)، ارزیابی مجلات رشد از دیدگاه کارشناسان (۱۳۸۵) و نقیب‌السادات (۱۳۸۰) منطبق است و نشان می‌دهد بین ۷۷ تا ۹۰ درصد کارشناسان، مجله رشد دانش‌آموز را از جهت تناسب با نیازهای دانش‌آموزان پایه ششم و تأمین نیازهای علمی، مهارت‌های زندگی و ایجاد انگیزه یادگیری مناسب و مفید می‌دانند. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان اذعان داشت که از نظر هر سه گروه (دانش‌آموزان، معلمان و کارشناسان) مجله رشد دانش‌آموز از جذابیت و کارایی لازم برای دانش‌آموزان برخوردار است، محتوای آن متناسب با نیازهای آنها و در جهت تأمین آنها است و اکثریت دانش‌آموزان از آن رضایت دارند و این نتیجه با یافته‌های تحقیقات پیشین منطبق است.

با توجه به نتایج به دست آمده به مدیران، برنامه‌ریزان و سردبیر این مجله پیشنهاد می‌شود مطالب علمی بیشتر، جذاب‌تر و متنوع‌تر به همراه آموزش مهارت‌های زندگی در مجله ارائه کنند. در این مجله بیشتر از تصاویر برای بازگو کردن متن‌ها و داستان‌ها استفاده شود. با تعاملی کردن محتوای مجله رشد دانش‌آموز به تداوم ارتباط مجله با دانش‌آموزان و جذابیت آن کمک شود. در محتوای مجله‌ها مطالب کاربردی و عملی به نحوی ارائه شود که معلمان و دانش‌آموزان بتوانند در کلاس درس از آنها استفاده کنند. با توجه به اینکه مجله‌های رشد جزئی از بسته آموزشی هستند، بخشی از محتوای آنها به ارائه مطالب مکمل موضوع‌های درسی اختصاص یابد و به ترتیب و توالی و پیوستگی مطالب با محتوای کتاب‌های درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری توجه شود. در تهیه و تدوین محتوای مجله‌ها به ویژگی‌ها و نیازهای معلمان و دانش‌آموزان توجه داشته باشند. از انواع قالب‌ها به‌خصوص قالب‌هایی چون طنز، لطیفه و سرگرمی، قصه، داستان و خاطره، بازی و جدول، مسابقه و چیستان در تدوین محتوا بهره‌گیرند تا تأثیرگذاری و جذابیت مجله‌ها را ارتقا دهند.

منابع

- بخشنده، فرهاد (۱۳۸۰)، بررسی میزان ارتباط محتوای مجله رشد نوجوان با نیازها و علایق دانش آموزان دوره راهنمایی تحصیلی شهر تهران در سال (۱۳۷۹)، پایان نامه کارشناسی ارشد، آموزش عالی فرهنگیان تهران.
- بیات، فریبرز (۱۳۸۲)، "اهداف، راهبردها و ساختار مجلات رشد، مصوب شورای هماهنگی علمی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی اردیبهشت ۱۳۸۲، سالنامه رشد"، شماره ۲.
- حمیدزاده، غلامرضا (۱۳۸۵)، "ارزشیابی مجلات رشد علوم اجتماعی از نگاه مخاطبان و متخصصان"، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.
- خادمی نوش آبادی، سیدجلال (۱۳۸۸)، "ارزیابی دانش آموزان کلاس های اول، دوم و سوم ابتدایی استان یزد درباره ی مجلات رشد کودک و نوآموز.
- ذوقن، شهناز (۱۳۹۵)، کاربرد فناوری های جدید در آموزش، سمت، تهران.
- سلیمی، مینا (۱۳۸۲)، برآورد نیازهای دانش آموزان دوره راهنمایی شهر تهران با توجه به اهداف نشریه رشد نوجوان از دیدگاه دبیران و دانش آموزان، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، طرح پژوهشی پایان یافته.
- صادق، شهلا (۱۳۸۱)، "نظرسنجی از مخاطبان مجله رشد دانش آموز"، دفتر انتشارات کمک آموزشی.
- مرکز مطالعات (۱۳۹۰)، "نگرش ملی به مجلات رشد: چکیده یافته های نظرسنجی در ۱۹ استان، سال تحصیلی ۸۹-۸۸"، سالنامه رشد، شماره ۸.
- مظاهری، حسن (۱۳۷۹)، بررسی مشکلات و محدودیتهای مطالعه غیر درسی دانش آموزان پایه چهارم و پنجم ابتدایی منطقه ده آموزش و پرورش تهران، دانشگاه آزاد اسلامی تهران شمال.
- مظاهری، حسن (۱۳۹۲)، "مطالعه تطبیقی مجله رشد کودک با مجله کودک کشورهای آمریکا، هند و انگلیس به منظور ارتقاء مجله رشد کودک"، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش
- مک کوایل، دنیس (۱۳۸۸)، درآمدی بر نظریه های ارتباطات جمعی، ترجمه پرویز اجلائی، نشر مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها، تهران.
- مک کوایل، دنیس (۱۳۸۰)، مخاطب شناسی، ترجمه مهدی منتظر قائم، مرکز مطالعات تحقیقات رسانه ها، تهران.
- منشور مجلات رشد (۱۳۸۶)، "استانداردهای مطبوعاتی در مجلات رشد".
- مهدی زاده، سیدمحمد (۱۳۸۹)، نظریه های رسانه، همشهری، تهران.
- نقیب السادات، سیدرضا (۱۳۸۰)، خلاصه یافته های پژوهشی نیازسنجی و ارزیابی مجله رشد علوم اجتماعی، دفتر انتشارات کمک آموزشی.

Bryant, Oloiver, M.B. (Eds). Media effects: Advances in theory and research, Routledge.

Buckingham, David, Scanlon, Margaret (2005), "Standards for educational media", *Journal of Media, Culture and Society*, Volume: 27 issue 1.

Miller, K. (2005), *Communications theories: Perspectives, processes, and contexts*. New York: McGraw-Hill.

Valkenburg, P.M., peter, J., Walther. J. (2016), "Media effects: Theory and research", *Annual review of psychology*, 67.